

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Інструментарій фінансової стабілізації

(назва навчальної дисципліни)

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення підсумкового контролю
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії**

зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

(шифр і назва спеціальності)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою фінансів, протокол № 9 від 18 грудня 2015р.
(повне найменування вищого навчального закладу, кафедри)

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Підсумковий контроль успішності навчання здобувачів з дисципліни «Інструментарій фінансової стабілізації» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною навчальною дисципліною, проводиться у формі семестрового диференційованого заліку відповідно до графіку навчального процесу спеціальності.

Семестровий залік – форма оцінки підсумкового засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Завданням диференційованого заліку є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу залік оцінює рівень засвоєння здобувачем компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами.

Завдання заліку, що проводиться у вигляді підсумкової контрольної роботи, охоплюють програму дисципліни і передбачають визначення рівня знань та ступеня опанування здобувачами компетентностей. Типовий приклад підсумкової контрольної роботи наведено у розділі «Завдання для підсумкового контролю успішності навчання».

Кожен варіант підсумкової контрольної роботи містить п'ять завдань, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки здобувача і рівень його компетентності з навчальної дисципліни. Кожний варіант включає два діагностичних, два ситуаційних та евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ імені С. Кузнеця.

Під час семестрового контролю у формі диференційованого заліку підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум – 100 балів) визначається як сума (проста) балів за результати успішності здобувача при поточному контролі та результати виконання підсумкової контрольної роботи.

Здобувач отримує право на виконання завдань підсумкового контролю (допуск до заліку), якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру в сумі досягла 35 балів.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

2.1. Зразок підсумкової контрольної роботи

Завдання 1 (ситуаційне). За даними балансу підприємства (табл. 2.1) проведіть оцінку ймовірності настання банкрутства з використанням моделі Р. Ліса в динаміці за 2 періоди. Зробіть висновки, надайте рекомендації.

Завдання 2 (діагностичне). Визначити, яка реальна збитковість притаманна фінансовій операції, якщо при рівні інфляції 14 % в рік капітал вкладається на один рік під номінальну ставку 8 % при щомісячному нарахуванні.

Завдання 3 (діагностичне). АТ «Олмар» зазнало значних збитків, через що опинилося у фінансовій кризі. На загальних зборах акціонерів прийнято рішення про фінансову санацію підприємства. Перед початком проведення санації баланс акціонерного товариства мав такий вигляд (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Баланс АТ «Олмар», тис.грн.

Актив		Пасив	
1. Основні засоби	28880	1. Статутний фонд	40000
2. Запаси і витрати	13300	2. Додатковий капітал	0
3. Дебіторська заборгованість	10500	3. Резервні фонди	-12680
4. Грошові кошти	1300	4. Довгострокові зобов'язання	15060
Баланс	53980	5. Поточні зобов'язання	11600
		Баланс	53980

З метою оздоровлення балансу та мобілізації фінансових ресурсів було здійснено санацію, яку характеризують такі дані:

загальні збори акціонерів прийняли рішення про зменшення статутного фонду об'єднанням акцій у відношенні 8 : 5;

накладні витрати, пов'язані зі зменшенням статутного фонду, становили 20 тис. грн.;

одночасно було прийнято рішення про збільшення статутного капіталу на 8000 тис.грн.;

усі акції нового випуску були реалізовані за курсом емісії 113%;

накладні витрати, пов'язані зі збільшенням статутного фонду, становили 18 тис.грн.

Визначити санаційний прибуток, а також обсяг статутного капіталу після здійснення фінансової санації за умови, що всі розрахунки стосовно санації були здійснені вчасно. Скласти баланс підприємства станом після фінансової санації.

Завдання 4 (ситуаційне). У рамках проведення санаційного аудиту оцініть за даними фінансової звітності (табл. 2.1) стан ліквідності та платоспроможності підприємства та надайте відповідні висновки та рекомендації.

Таблиця 2.1

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

АКТИВ	Код рядка	на початок періоду	на кінець періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	80	6
первісна вартість	1001	285	287
накопичена амортизація	1002	205	281
Незавершені капітальні інвестиції	1005	17077	16416
Основні засоби:	1010	175386	164146
первісна вартість	1011	451398	452468
знос	1012	276012	288322
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	51980	46636
Відстрочені податкові активи	1045	4567	
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	249090	227224
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	94754	152323
Поточні біологічні активи	1110	4442	4656
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	33095	42582
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	4380	7066
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	13953	4113
Поточні фінансові інвестиції	1160		37493
Гроші та їх еквіваленти:	1165	5961	10763
Витрати майбутніх періодів	1170	4	232
Інші оборотні активи	1190	1297	2011
Усього за розділом II	1195	157886	261241
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	406976	488465

1	2	3	4
ПАСИВ	Код рядка	на початок періоду	на кінець періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	105624	105624
Капітал у до оцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	156338	203461
Резервний капітал	1415	60999	60999
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	51705	62262
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	374666	432346
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		7838
Довгострокові кредити банків	1510		
Довгострокові забезпечення	1520	785	898
Цільове фінансування	1525	2	
Усього за розділом II	1595	787	8736
III Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	2095	1931
Товари, роботи, послуги	1615	6815	7894
розрахунками з бюджетом	1620	3648	4085
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	524	673
розрахунками з оплати праці	1630	861	1394
Поточні забезпечення	1660	13770	27884
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	3810	3522
Усього за розділом III	1695	31523	47383
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	406976	488465

Таблиця 2.2

Звіт про фінансові результати

Стаття	Код рядка	звітний період	попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	181512	210049
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	117737	150229

1	2	3	4
Валовий:			
прибуток	2090	63775	59820
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	89119	10203
Адміністративні витрати	2130	12869	10237
Витрати на збут	2150	2903	2606
Інші операційні витрати	2180	98262	26831
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	2190	38860	33349
збиток	2195		
Доход від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	4835	5658
Інші доходи	2240	263	6273
Фінансові витрати	2250	1	7
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	596	19688
Фінансові результати до оподаткування:			
прибуток	2290	43361	25585
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	29772	6444
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	13589	19141
збиток	2355		

Завдання 5 (евристичне). На основі даних про рейтинг банківських установ за банківською системою України станом на 01.01.2015 р. (табл. 2.3) надайте характеристику проявів кризових явищ, що впливають на банківську систему.

Таблиця 2.3

Рейтинг банківських установ першої групи за банківською системою України за фінансовим результатом станом на 01.01.2015 р.

Назва банку	Рейтинг за банківською системою	Фінансовий результат, млн грн	Питома вага, %	Прибутковість статутного капіталу, %	Прибутковість активів, %
1	2	3	4	5	6
Приватбанк	1	1425,82	-51,2	10,526	0,983
Ощадбанк	4	530,991	-19,07	3,417	0,718
Укрсоцбанк	32	14,853	-0,53	1,17	0,037
Промінвестбанк	18	29,977	-1,08	0,567	0,079
ВТБ Банк	3	581,525	-20,88	10,738	1,569

1	2	3	4	5	6
ПУМБ	7	268,155	-9,63	8,14	0,769
Альфа-Банк	28	17,454	-0,63	0,376	0,062
Дельта Банк	5	469,338	-16,85	56,752	2,022
ОТП Банк	2	581,76	-20,89	20,283	2,553
Фінанси та кредит	133	-79,163	2,84	-3,958	-0,36
Брокбізнесбанк	22	22,848	0,82	1,125	0,121
Укргазбанк	143	-3614	129,77	-36,14	-19,904
Сбербанк Росії	8	257,081	-9,23	8,591	1,518

Зробіть висновки.

2.2. Перелік завдань для підсумкового контролю

Завдання 1,4 (ситуаційне) – передбачає аналіз та вивчення ситуації відповідно до вихідних даних завдання та надання рекомендацій щодо вирішення поставлених питань

Завдання 2, 3 (діагностичне) - передбачає діяльність відповідно до заданого алгоритму, що характеризується однозначним набором добре відомих, раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації.

Завдання 5 (евристичне) – передбачає діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання раніше невідомих рішень і потребує використання великих масивів оперативної та раніше засвоєної інформації.

3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Результат семестрового заліку оцінюється в балах і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Мінімально можлива кількість балів, які здобувач може отримати за результатами проведення підсумкового контролю – 25 балів.

Максимально можлива кількість балів, які здобувач може отримати за результатами проведення підсумкового контролю – 40 балів.

Виконання кожного завдання підсумкового контролю успішності здобувача оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 3.1).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Підсумкова оцінка за залік з навчальної дисципліни «Інструментарій фінансової стабілізації» розраховується за формулою:

$$S = Z1 + Z2 + Z3 + Z4 + Z5,$$

де S – підсумковий максимальний бал, який здобувач може отримати за успішне виконання усіх завдань підсумкового контролю (S=40);

Z1 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 1 підсумкового контролю (Z1=8);

Z2 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 2 підсумкового контролю (Z2=6);

Z3 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 3 підсумкового контролю (Z3=6).

Z4 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 2 підсумкового контролю (Z2=8);

Z5 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 3 підсумкового контролю (Z3=12).

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час заліку, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою.

Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна:

1. Барановський О. І. Сутність і різновиди фінансових криз / О. І. Барановський // Фінанси України. – № 5. – 2009. – С. 3–20.
2. Бланк И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. – 672 с. – (Серия «Библиотека финансового менеджера»; Вып. 10).
3. Грищенко О. В. Класифікація кризових явищ в економіці та місце в них промислових криз / О. В. Грищенко, П. В. Проноза // Бізнес Інформ. – № 12. – С. 49–53.
4. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Законодавство України – Режим доступу : www.rada.gov.ua
5. Киндлбергер Ч. Мировые финансовые кризисы. Мании, паники и крахи, / Ч. Киндлбергер, Р. Алибер; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2010. – 544 с.
6. Проноза П. В. Патологические кризисные процессы в экономике Украины : монография / П. В. Проноза. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2014. – 408 с.
7. Раєвнева О.В. Санаційна стратегія промислового підприємства: механізм формування та моделі реалізації / О. В. Раєвнева, М. М. Берест – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 344 с
8. Социально-экономическое развитие Украины и ее регионов: проблемы науки и практики : монография / под ред. В. С. Пономаренко, Н. А. Кизима, Е. В. Раевневой. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2012. – 376 с.
9. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств : підруч. / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана . – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
10. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник // О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.
11. Управління фінансовою санацією підприємства [текст] : підручник. / Т. А. Говорушко, І. В. Дем’яненко, К. В. Багацька [та ін.] за заг. ред. Т.А. Говорушко - К. : Центр учбової літератури, 2013. – 400 с.
12. Хаустова В. Є. Теоретичні аспекти виникнення та розвитку кризових явищ в економіці / В. Є. Хаустова, П. В. Проноза // Проблеми економіки. – № 4. – 2011. – С. 13–23.
13. Хейфец Б. А. Глобальные дисбалансы и реформа мировой валютно-финансовой системы государства // Деньги и кредиты. – № 7. – 2012. – С. 48–56.

4.2. Додаткова:

14. Аистова М. Д. Реструктуризация предприятий: вопросы управления. Стратегии, координация структурных параметров, снижение сопротивления преобразованиям / Аистова М. Д. – М. : Альпина Паблицер, 2002. – 287 с.
15. Бригхэм Ю. Финансовый менеджмент. Экспресс-курс. / Ю. Бригхэм, Дж. Хьюстон; 4-е изд. / Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2007. – 544 с.: ил.

16. Бураковський І. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / І. В. Бураковський, О. Плотніков. – Х. : Фоліо, 2009. – 299 с. – (іл.). – 978-966-03-4825-7.
17. Гайдуков С. В. Модель відновлення платоспроможності підприємств / С. В. Гайдуков. – Харків : "Екограф", 2004. – 36 с.
18. Кизим М. О. Аналіз причин економічної кризи в Україні / М. О. Кизим, О. В. Доровський, П. В. Проноза // Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції 27 – 28 травня 2010 р. – Х. : ФОП Александрова К. М. ; ВД «ІНЖЕК», 2010.– С. 72–76.
19. Колисник М. Финансы. Стратегии, с которыми побеждают / М. Колисник. – К.: Издательский Дом «Максимум», 2006. – 332 с.
20. Корнеєв В. В. Антикризіві інструменти фінансової стабілізації // Глобальна економічна криза 2008–2010 років: світовий досвід та шляхи подолання в Україні : монографія – Донецьк : Юго–Восток, 2010. – С. 120–139.
21. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2001. – 580 с.
22. Механизмы и модели управления кризисными ситуациями : монографія / Под ред. Т. С. Клебановой. – Х. : ІД «ІНЖЭК», 2007. – 200 с. Русск.яз.
23. Молдин Д. Конец долгового суперцикла и его последствия / Д. Молдин, Д. Теппер; пер. с англ. – М. : Манн, Иванов и Форбер, 2013. – 352 с.
24. Новак А. Е. Анализ современных систем индикаторов банковских кризисов на примере кризиса в России в 2008-2009 гг. / А. Е. Новак, И. Е. Хвостова // Новый университет. Научный журнал. Серия «Экономика и право». – 2011. – № 8. – С. 25–34.
25. Пономаренко В. С. Механізм санаційного управління підприємством: засади формування та моделі реалізації : монографія / В. С. Пономаренко, О. В. Раєвнева, С. О. Степурина. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 304 с.
26. Радзивілюк В. В. Судова процедура санації : навчальний посібник / В. В. Радзивілюк. – К.: Атака, 2005. – 116 с.
27. Рубинас Ю. В. Проблемы оценки индикаторов долгового кризиса страны / Ю. В. Рубинас // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 130/2012. Серія: Економіка і фінанси. — Севастополь. – 2012. – С. 197–204.
28. Світогосподарська диспропорційність: особливості, тенденції, вплив на економіку України: наук. доп. / за ред. Л. В. Шинкарук; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 152 с.
29. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – 2-ге вид., без змін – К. : КНЕУ, 2006. – 268 с.

4.3. Ресурси Інтернет:

30. Банкротство и ликвидация предприятий [Електронний ресурс] // ЛігаБізнесІнформ. Українська мережа ділової інформації. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/search/business/bankrupt/>.

31. Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства: Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.rada.gov.ua.

32. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України від 26.01.2001р. № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/5312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

33. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

34. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

35. Сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua.

36. Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

37. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.

38. Система розкриття інформації на фондовому ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.smida.gov.ua.